

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LXVI, кн. 1, 2024 г.
Научна конференция „Ролята на фамилия бизнес за устойчиво развитие“
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LXVI, book 1, 2024
Scientific Conference "The role of family business for sustainable development"

[DOI: 10.22620/sciworks.2024.01.011](https://doi.org/10.22620/sciworks.2024.01.011)

**ХИДРОМЕЛИОРАТИВНАТА ИНФРАСТРУКТУРА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
– СПЕЦИФИКИ, ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ
THE HYDROMELIORATIVE INFRASTRUCTURE IN THE REPUBLIC OF
BULGARIA – SPECIFICATIONS, PROBLEMS AND PERSPECTIVES**

**Валери Велковски
Valery Velkovski**

**Висше училище по сигурност и икономика - Пловдив
Higher School of Security and Economics – Plovdiv**

e-mail: jurist57@abv.bg

Резюме

Климатичните промени, свързани със засушавания и намаляване обема на водните ресурси, водят след себе си усложняването на един жизнено важен за аграрния сектор проблем – проблема с напояването на земеделските земи. Този проблем освен, че е от стратегическа значимост за българското земеделие, е свързан с възможностите на хидромелиоративната инфраструктура.

Ето защо, през новия програмен период 2023-2027г. със съответните интервенции ще продължи подпомагането модернизацията на хидромелиоративната инфраструктура. За целта ще се използват възможностите на мярка „4.3“ от Програмата за развитие на селските райони - „Подкрепа за инвестиции в инфраструктура, свързана с развитието, модернизирането или адаптирането на селското и горското стопанство“.

Ключови думи: хидромелиоративна инфраструктура, аграрен сектор, напояване, инвестиции, програма за развитие на селските райони.

Abstract

Climatic changes associated with droughts and a reduction in the volume of water resources lead to the complication of a vitally important problem for the agrarian sector - the problem of irrigation of agricultural lands. This problem, apart from being of strategic importance for Bulgarian agriculture, is related to the possibilities of the hydromelioration infrastructure.

Therefore, during the new program period 2023-2027. with the relevant interventions, support for the modernization of the hydromelioration infrastructure will continue. For this purpose, the possibilities of measure "4.3" of the Rural

Development Program - "Support for investments in infrastructure related to the development, modernization or adaptation of agriculture and forestry" will be used.

Keywords: hydromelioration infrastructure, agricultural sector, irrigation, investments, rural development program.

ВЪВЕДЕНИЕ

Използването на водите в Република България, според нормата на чл.5 от Закона за водите, се осъществява чрез водностопански системи, които включват съоръжения за отнемане, съхраняване, разпределяне, отвеждане и пречистване на води, за използване на водната енергия и за защита от вредното въздействие на водите.

Водностопанската система се квалифицира от някои автори (Kovachev & Kalinkov, 2011), като „комплекс от съоръжения и обекти, осигуряващи оптимално използване на водните ресурси в зависимост от нуждите на националното стопанство.

Водностопанската система включва подсистемите: водоснабдяване и канализация, хидромелиорация и хидроенергетика“.

Държавната политика по управление на водните ресурси в аграрния сектор, се осъществява от Министъра на земеделието и храните, според регламента на чл.10, ал.2, т.2, „а“ от Закона за водите, за хидромелиоративни системи и съоръжения и за предпазване от вредното въздействие на водите извън границите на населените места.

Според някои източници, земеделието е най-големият потребител на водни ресурси в света, носи малка стойност и същевременно получава големи субсидии (Georgiev et al 2011).

Необходимостта от ефективно и рационално използване на водата в земеделието, е свързана и с наличието на съвременна хидромелиоративна инфраструктура.

Предмет на разглеждане в статията е именно търсенето на инструменти и способи, в това число финансови, за обезпечаване на земеделието в Република България със съвременна и ефективна хидромелиоративна инфраструктура.

Обект на разглеждане е състоянието на хидромелиоративната инфраструктура, обслужваща българското земеделие понастоящем.

Цел на изследването е, на базата на проучени източници – литературни и нормативни, и резултати от авторско анкетно проучване, да се формулират основните проблеми, съпътстващи хидромелиоративната инфраструктура в българското земеделие.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

За целите на изследването са използвани:

- Литературни източници на български автори;
- Нормативни източници (акценти от действащата нормативна уредба);
- Аналитичен инструментариум (нормативен и аналитичен методологичен апарат) и анкетно проучване.

РЕЗУЛТАТИ

Както посочват някои автори (Stoyanova, 3, 2024) „нарастването на използвана вода в селското стопанство може да бъде обусловено от различни фактори, като климатични, промяна в потребителските предпочитания, преминаване към интензивно производство, не достатъчно развита инфраструктура за управление на водните ресурси и други“.

Право на ползване върху обектите на хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника, включени в имуществото на търговски дружества, в които държавата е едноличен собственик на капитала, според нормата на чл.1, ал.2 от Наредба за придобиване и отнемане от сдруженията за напояване правото на ползване върху обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника на територията на сдружението, могат да придобиват сдруженията за напояване.

Сдруженията за напояване, според нормата на чл.3 от Закона за сдружения за напояване, се образуват за следните дейности:

- експлоатация, поддържане и реконструкция на хидромелиоративна инфраструктура;
- изграждане на нови напоителни и отводнителни системи и съоръжения;
- доставяне и разпределяне на водата за напояване;
- отвеждане на излишните води от земеделските земи;
- изпълнение на агромелиоративни и агротехнически мероприятия за подобряване състоянието на земеделските земи и т.н.

Според нормата на чл.3а, ал.1 от Наредба за придобиване и отнемане от сдруженията за напояване правото на ползване върху обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника на територията на сдружението, сдруженията за напояване заплащат годишна цена за правото на ползване на обектите на хидромелиоративната инфраструктура.

Според регламента на чл.8 от гореописаната наредба, сдруженията за напояване са длъжни да ползват с грижата на добър стопанин и да опазват за своя сметка обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника при условията на договора за придобиване право на ползване, а при отнемане на това право да върнат обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника на търговските дружества, в чието имущество са включени, в състоянието, в което са я приели.

По информация на източници, състоянието на хидромелиоративната (напоителната и отводнителната) инфраструктура в страната, е критично на фона на климатичните промени (Petkov, 2012).

Неотложен и свързан с устойчивостта на земеделието е именно проблемът за осъвременяването и изграждането на нова хидромелиоративна инфраструктура.

Целта на изграждането и поддържането на съвременни хидромелиоративни съоръжения е, от една страна, те да доставят необходимата вода на земеделските стопанства, респективно на

земеделските земи и да осъществяват функции по отводняване, превенция от наводнения и ерозия и други негативни явления.

Сериозните проблеми свързани с управлението на водните ресурси в земеделието се намират в пряка връзка със състоянието на хидромелиоративната инфраструктура, още повече, че една съвременна хидротехническа инфраструктура е фактор и условие за устойчивото развитие на земеделието в Република България.

Управлението на водните ресурси в аграрния сектор, чрез процесите на обновяване и създаване на нова, съвременна хидротехническа инфраструктура, е същевременно и приоритет на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).

Приоритет 5, точка 5а е свързан именно с повишаване на ефективността при използването на вода от селското стопанство (Gospodinov, 2024).

В този смисъл осъвременяването на хидромелиоративната инфраструктура в българското земеделие, е също в диапазона на общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз.

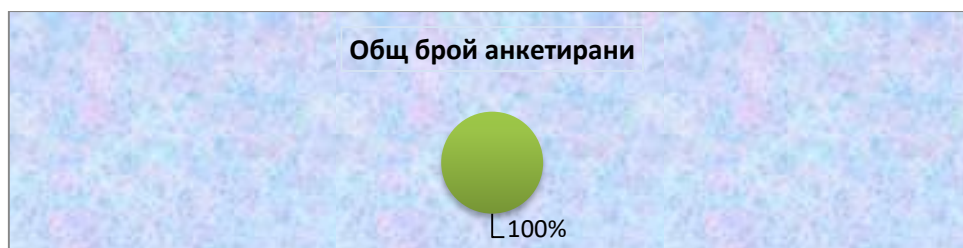
Във връзка с горното, може да се посочи подмярка 4.3 „Инвестиции в земеделските стопанства по програмата за развитие на селските райони (ПРСР) – 2023/2027г.“, по която всички площи със съществуващи напоителни инсталации ще бъдат допуснати до финансиране.

За целите на изследването са представени обобщени резултати от емпирично изследване на тема „Хидромелиоративната инфраструктура – състояние и проблеми“ сред 74 човека – земеделски производители от Югозападния район за планиране.

Обобщените резултати от анкетното проучване са представени по-долу в изложението.

A/ По I-ви раздел на анкетната карта: Профил на респондента

1. Общ брой анкетиращи –74 човека – 100%;

Фигура 1. Общ брой анкетиращи
Figure 1. Total number of respondents

2. Полова структура :
а/ мъже – 42 човека – 56,76%;
б/ жени – 32 човека – 43,24%.

Фигура 2. Полова структура
Figure 2. Gender structure

3. Възрастова структура:
- а/ до 30 години – 18 човека – 24,32%;
 - б/ до 40 години – 22 човека – 29,73%;
 - в/ до 50 години – 11 човека – 14,86%;
 - г/ до 60 години – 11 човека – 14,86%;
 - д/ 60 + години – 12 човека – 16,23%

Фигура 3. Възрастова структура
Figure 3. Age structure

4. Земеделски производител от:
- а/ над 5 години – 21 човека – 28,37%;
 - б/ над 10 години – 38 човека – 51,35%;
 - в/ над 15 години – 15 човека – 20,28%.

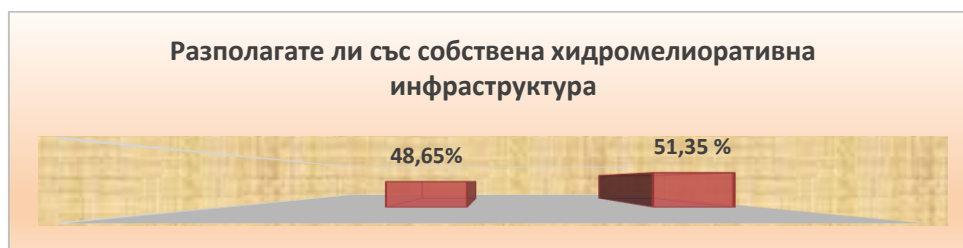
Фигура 4. Земеделски производител от
Figure 4. Farmer from

II-ри раздел: Специализирани въпроси:

1. Разполагате ли със собствена хидромелиоративна инфраструктура:

а/ да – 38 човека – 51,35%;

б/ не – 36 човека – 48,65%

Фигура 5. Разполагате ли със собствена хидромелиоративна инфраструктура
Figure 5. Do you have your own hydromelioration infrastructure

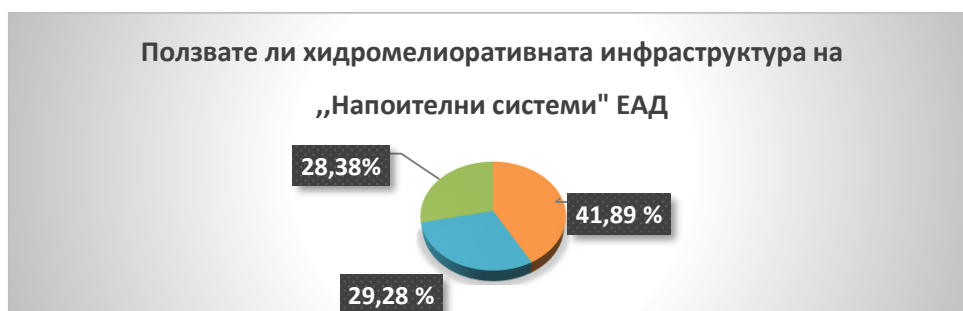
2. Ползвате ли хидромелиоративната инфраструктура на „Напоителни

Системи“ ЕАД:

а/ да – 31 човека – 41,89%;

б/ понякога – 22 човека – 29,73%;

в/ не – 21 човека – 28,38%

Фигура 6. Ползвате ли хидромелиоративната инфраструктура на „Напоителни системи“ ЕАД

Figure 6. Do you use the hydromelioration infrastructure of "Irrigation Systems" EAD

3. Ако сте избрали отговори „да“ и „поякога“, това означава ли, че получавате пълноценна услуга с която да удовлетворите поливните си потребности:

а/ да – 37 човека – 69,81%;

б/ до известна степен – 16 човека – 30,19%

Фигура 7. Ако сте избрали отговори „да“ и „понякога“, това означава ли, че получавате пълноценна услуга с която да удовлетворите поливните си потребности

Figure 7. If you answered yes and sometimes, does that mean you are getting a complete service to meet your irrigation needs

4. Каква е оценката Ви за хидромелиоративната инфраструктура, с която разполагате:

а/ съвременна – 12 човека – 31,58%;

б нуждаеща се от модернизирание и разширяване – 26 човека –

68,42%

Фигура 8. Каква е оценката Ви за хидромелиоративната инфраструктура, с която разполагате

Figure 8. What is your assessment of the hydromelioration infrastructure at your disposal

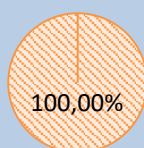
5. Ако сте избрали отговор „б“, ще се възползвате ли от финансиране

по ПРСР – мярка 4.3 за инвестиране в хидромелиоративната инфраструктура за поливни нужди:

а/ да – 74 човека – 100,00%;

б не – 0 човека – 0%

Ако сте избрали отговор „б“, ще се възползвате ли от финансиране по ПРСР – мярка 4.3 за инвестиране в хидромелиоративната инфраструктура за поливни нужди

Фигура 9. Ако сте избрали отговор „б“, ще се възползвате ли от финансиране по ПРСР – мярка 4.3 за инвестиране в хидромелиоративната инфраструктура за поливни нужди

Figure 9. If you chose answer "b", will you benefit from funding under the RDP – measure 4.3 for investing in the hydromelioration infrastructure for irrigation needs

ИЗВОДИ

Показаните в изложението обобщени резултати от раздел втори на анкетното проучване, дават основание за оформяне на следните изводи:

1. Повече от половината респонденти разполагат със собствена хидромелиоративна инфраструктура;

2. Хидромелиоративната инфраструктура на „Напоителни системи“ ЕАД, също е предмет на ползване от по-голяма част от земеделските производители, които оценяват услугата като удовлетворителна за техните потребности;

3. Личната оценка на качествата на инфраструктурата, с която разполагат земеделските производители, за по-голямата част от тях, е свързана с необходимостта от модернизирание;

4. Във връзка с горното, всички анкетирани земеделски производители се ориентират към финансиране по мярка 4.3, което означава, че финансирането по тази мярка, неразделна част от Програмата за развитие на селските райони, е в основата на модернизиранието на хидромелиоративната инфраструктура на Българското земеделие на този етап.

REFERENCES

Georgiev, D., Velcheva, I., Gecheva, G., Petrova, S. and Mollov, I., 2011. Zamarsyavane na vodite i vazdeystvie varhu ekosistemite. Universitetsko izdatelstvo „Paisiy Hilendarski, pp.30-38.

Gospodinov, Yu. The Common Agricultural Policy 2023-2027. and the possibilities for supporting rural areas, Collection of reports, Round table - Theory and practice for sustainable management and development of rural areas in Bulgaria, 2024, D.A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov, p.243, ISBN 978-954-23-2491-1;

Kovachev, At. K. Kalinkov, 2011, Thesaurus, IC "Gea-print", V., 2011, p.35, ISBN 978-954-9430-72-1;

Law on Irrigation Associations, Pub. DV. No. 34 of April 6, 2001, amended. DV. No. 108 of December 14, 2001, amended. DV. No. 102 of December 8, 2023;

Naredba za pridobivane i otnemane ot sdruzheniyata za napoyavane pravoto na polzvane varhu obektite ot hidromeliorativnata infrastruktura i obsluzhvashtata tehnika na teritoriyata na sdruzhenieto, Available at: <https://legislation.apis.bg/doc/23005/0>

Ordinance on the acquisition and withdrawal from irrigation associations of the right to use the objects of the hydromelioration infrastructure and the service equipment on the territory of the association, Adopted by PMS No. 39 of 18.02.2002, promulgated, SG, no. 21 of 26.02.2002, amended, no. 41 of 1.06.2010, no. 45 of 19.06.2015, amended and supplement, no. 7 of 20.01.2017, in force from 20.01.2017, amended, no. 55 of 07.07.2017, in force from 07.07.2017, no. 9 of 30.01.2024, in force from 1.02.2024;

Petkov, P., 2012, *Sastoyanie i problemi na hidromelioratsiite v Bulgaria*, Available at: thewri.eu/documents/problems2/4.pdf

Stoyanova, Z., Analysis of trends and regional differences in the use of water resources in agriculture, Collection of reports, Round table - Theory and practice for sustainable management and development of rural areas in Bulgaria, 2024, Academy of Economics, D. A. Tsenov" - Svishtov, p.43, ISBN 978-954-23-2491-1;

Water law, Available at: <https://lex.bg/laws/ldoc/2134673412>

Water Law, in force from 01.28.2000, Promulgation DV. No. 67 of July 27, 1999, amended DV. No. 81 of October 6, 2000, amended. DV. No. 41 of May 10, 2024;

Zakon za sdruzheniyata za napoyavane, Available at: <https://lex.bg/laws/ldoc/2135180801>